

Věc: bakalářská práce – posudek vedoucího práce

Název bakalářské práce:

**Archeologické nálezy avarsko-slovanských opaskových kování
na území České republiky**

Autor: Michaela Varausová

**Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Fakulta filozofická
Archeologický ústav FF
r. 2014**

Volba tématu

Zvolené téma patří do studia dějin lidských populací, sídelně-prostorových vztahů a hmotné kultury v období raného středověku. V případě předložené bakalářské práce se jedná o pokus prostřednictvím specifického druhu materiální kultury prezentovat slovanské a avarské etnikum na území dnešní České republiky.

Téma lze hodnotit jako badatelsky nadregionálně závažné a přínosné pro studium historických hmotných dokladů ve vazbě na existenci a variabilitu života různých populací v raném středověku ve středoevropském prostoru.

Metodologie

Bakalářská práce je rozdělena do několika bloků, v nichž M. Varausová použila různé metodologické postupy. V nich prokazuje převážně prostřednictvím deskripce, typologie a tabulkových přehledů znalost odborné archeologické a historické literatury.

Koncepčně by práce získala na přehlednosti, pokud by autorka zařadila heuristické části, tj. tabulky nálezů (na str. 42-61), do příloh k soupisu nálezů (61 nečíslovaných stran, označených jako kap. 12.1.) a tyto dvě části propojila odkazovým aparátem, který by měl vztah i k obrazovým přílohám ¹.

Forma bakalářské práce

Absolventská práce obsahuje 68 stran textu (včetně seznamu literatury), v nichž je zastoupeno 19 stran tabulek. Za hlavním textem je připojeno 20

¹ V předložené koncepci, kdy jsou tabulky součástí hlavního textu (navíc doprovodné texty u tabulek jsou vytištěny na výšku, takže čtenář musí při čtení rukopis otáčet o 90°) a soupis nálezů je zařazen až jako poslední kapitola za „Závěr“, „Seznam literatury“ a „Obrazové přílohy“, je pro zájemce o jednotlivé lokality či porovnání konkrétních nálezů nejen obtížné listování, ale protože obě části nejsou vzájemně propojeny odkazovým aparátem (tj. u lokalit a jednotlivých předmětů v „Soupisu“ mělo být v závorce uvedeno, na které straně tabulkového přehledu ho lze najít - např. str. 58, třetí řádek), je orientace na hraně srozumitelnosti. Protože chybí jak provázání textu s tabulkami, tak i s obrázky (nejdou odkázány vůbec), nemůže si čtenář z předloženého rukopisu učinit komplexní přehled o jednotlivých nálezech, jejich nálezových okolnostech, typologii, vzhledu dle vyobrazení atd.

(nekvalitních) obrazových příloh a 61 nečíslovaných stran soupisu nálezů. Splňuje tedy požadavky na rozsah bakalářské práce.

Vedle členění na příslušné kapitoly a podkapitoly je možno rámcově odlišit dva tématické bloky, zaměřené v první části na dějiny a archeologii Slovanů a Avarů a ve druhé na vybrané jednotlivosti – kovy z oděvních součástí a koňských postrojů z raného středověku a zvl. z tzv. avarsko-slovanského období.

Formální stránka bakalářské práce zahrnuje vedle rozsahu a koncepčního pojetí i pohled na nezákladnější složky psané odborné stati. Sem patří vedle gramatiky a stylistiky také odkazový aparát a oborová terminologie.

Jazykové vyjadřovací prostředky M. Varausové považuji za dobré s bohatým slovním rejstříkem a správnou oborovou terminologií. Vedle drobných nedostatků (překlepy, interpunkce) lze v odkazovém aparátu poukázat na to, že 3 tituly, uvedené v seznamu literatury, nejsou nikde v textu odkazovány a naopak 5 titulů, uvedených v závorkách v textu, neobsahuje závěrečný seznam literatury.

Orientace v převzatých teoriích, badatelských názorech a odborné literatuře je ztížena tím, že autorka na mnoha místech uvádí historické či archeologické monografie a studie nebo jména badatelů a jejich teorie, ale tyto práce nejsou odkázány ani uvedeny v seznamu literatury; ve většině případů se jedná o to, že autorka převzala příslušný text z jiného díla jiného autora, kterého sice citovala, ale původní práce, k níž se vztahuje převzatý text, ocitována není².

Celkově lze hodnotit formální stránku předložené bakalářské práce za splňující požadavky na její obhajobu. Pokud by autorka s tématem pracovala dál, doporučuji doplnit a opravit shora uvedené nedostatky zvl. v citačním aparátu.

Obsah bakalářské práce

V obsahové části se autorka opírá o znalost historicko-archeologické problematiky zájmového tématu. K prvnímu tématickému okruhu, pojednávajícímu o slovanském a avarském etniku z pohledu historie a archeologie lze mít jednu připomínku, a to tu, že autorka sice využila pro popis odbornou literaturu z posledního období, avšak díky tomu je např. přehled o archeologickém bádání raného středověku (dříve také tzv. slovanské archeologie, jak uvádí autorka na s. 9) podán značně zjednodušeně; vůbec nejsou uvedeni (nebo alespoň do poznámky odkázáni) badatelé jako Staňa, Poulík, Hrubý, Sláma, Váňa, Kudrnáč, Krumphanzlová a mnoho dalších.

Druhá část rukopisu, zaměřená na hmotnou kulturu, ukazuje, že autorka zná pojednávanou materii i typologická schémata pro ni a vynaložila značné úsilí

² Vše jsem označil do hodnoceného rukopisu červenou barvou; na tomto místě uvádím jen vybrané příklady: „kolektivní práce ArÚ z r. 1984“ (s. 10, žádný odkaz v textu, ani citace v Seznamu literatury), téměř všechny odstavce o badatelích a jejich pracích na str. 11-12 (např. „je třeba zmínit práce D. Třeštika a J. Žemličky“ – s. 12, žádný odkaz); „publikoval v loňském roce L. Galuška“ – s. 22, žádný odkaz), „zpracovala N. Profantová ve spisech ARÚ“ – s. 41, žádný odkaz).

pro vytvoření soupisu kovových součástí oděvů a koňských postrojů z území dnešní České republiky. O této (z badatelského pohledu heuristické) části vypovídá více než 80 stran tabulkových přehledů a textového soupisu nálezů. O to více překvapí, že tyto hodnotné kapitoly nejsou vzájemně propojeny odkazovým aparátem, a především to, že na soupis a tabulkové přehledy nenavazuje žádná podrobnější analýza ³.

Závěrem je nutné konstatovat, že přes kvalitní obecný přehled o slovanském a avarském etniku a přes obsáhlou heuristickou část, která nepochybně vyžadovala značné úsilí k získání příslušné literatury i ve zvolené formě soupisu nálezů, utrpěla kvalita předložené práce absencí analytické části ⁴ a je pro autorku výzvou do dalšího studia uvedené problematiky.

Závěrečné zhodnocení

S ohledem na shora uvedené hodnotím předloženou
bakalářskou práci M. Varausové známkou:
velmi dobře

Otázky k obhajobě:

1/ jaké analytické postupy, případně typologické závěry, pojednáváný soubor nabízí?

V Českých Budějovicích 30. 5. 2014

doc. PhDr. Rudolf Krajíc, CSc.

³ třeba jen jednoduchá statistická analýza, v níž by se autorka mohla zaměřit na to, o čem soubor kvantitativně a kvalitativně vypovídá. Jedná se např. o komparaci chronologickou (vývoj a proměny výrobků v čase), teritoriální výskyt (kde v Čechách a na Moravě, kvant. poměr Čechy – Morava či další regiony, srovnání se zahraničím apod.), sídelně-prostorovou (hradiště, pohřebiště, depot), statisticko-materiálovou (kolik kterých předmětů z kterých lokalit, u vícečetných nálezů dedukce o jejich vzájemných vazbách) atd. atd. To by jí umožnilo prezentovat výsledky i např. formou grafů a textových úvah o výskytu, způsobu užívání, výlučnosti nebo běžnosti výbavy tohoto specifického druhu materiální kultury slovansko-avarského období.

⁴ Na s. 63 autorka uvádí, že cílem práce je „soupis nalezených opaskových kování a následné vytvoření typologie opaskových garnitur a součástí koňského postroje“. Autorka patrně považuje za typologii základní roztřídění nálezů do skupin (s. 40 - např. „přívěsek“, „ostatní opasková kování“ apod.) a na několika místech uvádí typologie jednotlivých předmětů od jiných autorů, ale k těmto nezaujala žádné stanovisko, neuvádí je ve svém soupisu nálezů (např. že je přejímá apod.) a „vytvoření typologie“, deklarované na str. 63. ve formě např. jednoduchých schémat, definic či přehledových kreseb s příslušnými zobecňujícími popisy („pro přívěsek typu I platí ..., je ze suroviny, byl vyráběn technologií, vyskytoval se v období" atd.) jsem v rukopisu nenašel.